

УДК 342.1

*S. Matvieiev*

## **GLOBALIZATION CHALLENGES OF UKRAINE**

**С.В. Матвеев**

*кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри теорії та історії держави і права  
ВНЗ «Національна академія управління»  
м. Київ*

### **ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ**

**Постановка проблеми.** Реалії сьогодення визначають напрями подальшого розвитку економіки, політики та всього суспільства в цілому. Одією з найбільш актуальних проблем як для вчених, так і обізнаної громадськості є проблема глобалізації і поява так званого постіндустріального суспільства. Дійсно, глобалізація — цілком об'єктивне явище, в існуванні якого можна не сумніватись. Адже кожен громадянин майже будь-якої країни світу відчуває на собі її вплив.

Сучасний процес глобалізації — це складне багатопланове явище, що стосується різних аспектів буття державно-оформленого суспільства: економіки, політики, культури, ідеології тощо. Це пояснює, чому глобалізація стала об'єктом вивчення і дослідження багатьох наук.

Особливий інтерес глобалізація як предмет дослідження становить для правознавців і політологів. Саме вони мусять з'ясувати, чи загрожує глобалізація суверенітету окремих держав, чи, навпаки, надає їм безпрецедентні можливості розвитку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Підвищений інтерес до проблеми глобалізації обумовив появу значної кількості публікацій з цього приводу (праці М. Кастельса [11], Р. Робертсона [14], Яна Шолте [15], Г. Фейгіна, А. Уткіна, П. Бергера, С. Хантінгтона, К. Омає, Е. Гідденса, У. Бека [2], М. Стегера [16] та ін.).

Проте не можна казати, що всі аспекти вирішені й досліджені. Питань залишається дуже багато й з тих, які будуть впливати на розвиток окремих держав й державності в цілому найближчим часом. Крім того, відсутні й ґрунтовні пропозиції щодо програм поведження України в напрямку вливання до світового співтовариства.

**Мета статті** полягає у з'ясуванні головних глобалізаційних викликів для України.

**Основні результати дослідження.** Головними факторами, що впливають на розвиток глобальних процесів є: науково-технічний фактор (широке та швидке поширення останніх досягнень науки і техніки); економічний фактор (лібералізація економіки, поширення транснаціональних форм господарювання, величезна концентрація та централізація капіталу, швидкий розвиток фінансового та фондового ринку й поява нових фінансово-кредитних інструментів); політичний фактор (ослаблення національних кордонів, свобода пересування); соціальний фактор (неймовірні можливості завдяки мережі Інтернет щодо отримання інформації, скасування кордонів міжнародного спілкування, поява соціальних інтернет-мереж для спілкування).

Крім того, «збіг у часі становлення інформаційного суспільства і, відповідно, вступу суспільства в інформаційну епоху, з одного боку, і практично тотальної глобалізації найбільш важливих для людства процесів розвитку є далеко не випадковим феноменом» [1, с. 267].

Зазвичай, поняттям «глобалізація» визначають процес загострення усього комплексу глобальних проблем та зростання планетарної взаємозалежності різних країн і регіонів світу. На сучасному етапі розвитку людства спостерігаємо саме такі тенденції. Мабуть не підлягає сумніву теза про те, що глобалізація поширює свій вплив не тільки на всі країни світу, вона все глибше поглинає саму людину, її внутрішній світ. На підтвердження цієї думки можемо навести той факт, що глобалізацію за об'єктивних причин іноді називають американізацією. Неможливо не погодитися з тим, що саме американська культура значною мірою вплинула на розвиток сучасної української молоді, формування її світогляду. У контексті визначення мети нашого дослідження доречним буде привести висловлювання відомого російського дослідника проблем глобалізації В. Адрова: «Очевидний колосальний вплив цих процесів на всі сторони життя сучасної людини — його духовне життя, дозволя, етико-естетичні вподобання, освіту і так далі. Не є винятком щодо цього і сфера влади» [1, с. 267].

Аналіз та узагальнення наукових досліджень, публіцистики та ресурсів Інтернет-мережі дають змогу зробити висновок, що припустимо виділяти три основні напрями щодо ставлення до процесу глобалізації, її впливу на державну владу й владний суверенітет. Перший убачає глобалізацію як шлях до нового світового порядку, тому що національні держави (у вигляді насамперед урядів) вже не спроможні контролювати те, що відбувається у середині власних кордонів. Прихильники другої точки зору спираються на виключно економічне уявлення про глобалізацію та не погоджуються з тим, що державний суверенітет може постраждати через глобалізацію. Треті не заперечують той факт, що держави залишаться суверенними, але вказують на те, що глобалізація певною мірою перебудовує як повноваження та функції національних урядів, так і власне державну владу, а держава вже не має виключного права розпоряджатись тим, що відбувається у межах власних кордонів та певною мірою залежить від міжнародних владних інституцій і міжнародного права.

Дійсно, глобалізаційні процеси більш помітні в економічній сфері, але мають потужний прояв і в політиці (так звана «політична глобалізація»). Це

можна пояснити низкою чинників. По-перше, слід зазначити, що у другій половині ХХ ст. значно прискорився процес демократизації суспільних відносин як в окремих країнах, так і у світі взагалі. На підтвердження цього факту вказують падіння останніх колоніальних систем, крах низки тоталітарних і диктаторських режимів тощо. Досить згадати, що жертвою демократизації став Радянський Союз. З моменту розпаду Радянського Союзу нові незалежні держави почали обирати шляхи демократичних перетворень свого політичного простору, формуючи власні державно-правові основи подальшого розвитку на засадах західної моделі демократії. Таким чином, глобалізація спровокувала зростання процесу уніфікації, що призвело до формування певних стандартів розвитку держав. По-друге, бурхливий технічний прогрес, насамперед інформатизація, створили небачені раніше можливості для суспільного міжнародного спілкування, що певною мірою послабляє владу держави над громадянами. Виходячи з вищезазначеного, припустимо, що прихильники точки зору, які вказують на суто економічний аспект глобалізації, помиляються. Насправді, у світовій економіці затвердилося панування транснаціональних корпорацій (ТНК), тобто у світовій практиці з'явилися сили, що є невіддільними національним державам. Але при цьому маємо зауважити, що абсолютний державний суверенітет тієї чи іншої держави у вирішенні всіх (у тому числі й економічних) питань рано чи пізно починає суперечити інтересам тих самих транснаціональних корпорацій, а іноді й усього світового співтовариства (це трапляється насамперед при порушенні певною державою міжнародних екологічних стандартів, порушенні прав національних меншин, виробництві зброї масового знищення тощо). Крім того, далеко не всі з тих корпорацій чи банків, що відносяться до транснаціональних, насправді є такими, тому що частіше за все відомі національні адреси їх мешкання та країни, бюджети яких вони збільшують податками, уряди, які вони вважають за свої.

У межах цієї статті навряд чи можна надати повну характеристику всім аспектам впливу глобалізації на сфери життєдіяльності суспільства: культуру, економіку, політику тощо. Але спробуємо визначити основні чинники впливу на державну владу та її механізм і окреслити небезпечні для держави прояви глобалізації. Слід зазначити, що до процесу глобалізації різні дослідники ставляться по-різному. Деякі негативно, а деякі знаходять у глобалізації більше переваг, ніж недоліків. Наприклад, дослідник процесів глобалізації М. Кастельє висловлює думку, що «інформатизація неминуче повинна приводити до суттєвого окультурення кадрового потенціалу учасників виробництва. А це, у свою чергу, повинно підвищувати культурний рівень влади, особливо державної. Така тенденція, здається, укладається в загальну картину розвитку ринкової економіки, яка безумовно передбачає інтелектуалізацію учасників економічного процесу. З цим пов'язаний і процес автоматизації, технічних рішень низки управлінських процесів у суспільному житті, що в принципі скорочує простір зловживань владою, дрібної або великої корупції» [1, с. 268].

Як уже зазначалося, термін «глобалізація» найчастіше вживають стосовно тенденцій в економічній сфері. Однак у сучасному світі важливого значення набуває здатність тієї або іншої держави налаштуватися на глобальну

програму взаємодії у всіх сферах життєдіяльності людства, визначивши своє місце у світовому русі. Тому принципи створення і функціонування механізму державної влади теж повинні бути приведені до загальносвітових вимог. Частіше за все зазначають, що глобалізація була спровокована вступом світу до так званої «інформаційної епохи».

Можна погодитися з висловлюванням, що «інформаційна епоха створює для сучасної влади, принаймні державної, значні можливості підвищення її суспільної корисності та ефективності. Особливо це очевидно у своєчасному інформуванні населення щодо небезпек природного чи техногенного характеру, що насуваються чи вже виникли. Сучасне суспільство потребує значного підвищення рівня власної безпеки й стабільності суспільного розвитку. Ця можливість і створюється інформатизацією суспільства, помноженою на його глобалізацію» [1, с. 268].

Крім того, глобалізація — це «інтенсифікація всесвітніх соціальних відносин, які пов'язують відокремлені одна від одної місцевості таким чином, що те, що відбувається на місцях, формується тими подіями, що відбуваються за багато миль звідси і навпаки» [2, с. 286].

Стосовно позитивного впливу глобалізації на формування, організацію та функціонування державної влади, на нашу думку, можна погодитися з тим, що «одним із важливіших напрямів сучасного суспільного розвитку є демократизація державної влади. Цьому в чималому, якщо не в вирішальному, ступені сприяє енергійне розширення інформаційного простору, в якому живе сучасна людина. Однак процес цей суперечливий. Протиріччя тут полягає в тому, що масив інформації, що огортає людину, дозволяє доволі успішно навіювати їй той чи інший тип поведінки, що одразу обмежує можливості населення бути джерелом влади, як це передбачає демократизація. Але та ж глобалізація, що переступає національні кордони, значною мірою надає людині можливість вирватися з лещат подібної маніпуляції її поведінки» [1, с. 268].

Що ж до інших позитивних явищ, які визначила глобалізація, то це: зростання кількості і якості споживчої продукції на світовому ринку; інформаційний прогрес, що визначає можливість більш широкого й вільного доступу до інформації та збільшення можливостей і способів комунікації в сучасному світі; відносне підвищення життєвого рівня і, відповідно, відносне поліпшення основних соціальних показників у більшості сфер життєдіяльності людини. Але, на нашу думку, настільки очевидні переваги глобалізації не повинні вводити в оману. Економічно розвинуті держави справді можуть частково наблизити ближче до свого рівня держави, економічно від них залежні. Але при цьому у світовій новітній історії спостерігається й протилежне. Наприклад, фінансова криза в кредитній сфері Сполучених Штатів Америки фактично спровокувала світову економічну кризу. У цьому об'єктивно винна глобалізація. Неможливо не погодитися з думкою про те, що «якщо світ взаємозалежний, отже, він і взаємно вразливий» [9, с. 34].

Слід зазначити, що в глобалізації є багато й супротивників. «Однією з найпоширеніших причин, яка породжує антиглобалістський рух, є нехтування регіональними або внутрішньодержавними інтересами великими транснаці-

ональними корпораціями, що легко «переступають» національні кордони, коли міркування економічної вигоди підштовхують їх до розміщення своїх виробництв у слаборозвинених країнах. Проблема, звичайно, не в самому розміщенні виробництв, а в обмеженні екологічних або економічних інтересів населення, що призводить, у свою чергу, до відносного його зубожіння й закріплення контрасту між «золотим мільярдом» населення Землі та іншою його частиною. У цих умовах дещо зненацька зростає затребуваність місцевих держав і регіональних об'єднань країн як захисників інтересів місцевого населення. Це не може не позначитися на посиленні залежності їх від електорату, тобто відбувається зміцнення демократичних засад політичних режимів цих країн. А, з огляду на відносну бідність цих держав матеріальними, енергетичними ресурсами, об'єктивно посилюється використання ними ресурсів інформаційних» [1, с. 268].

Саме через такі побоювання складно об'єктивно оцінити ситуацію, коли в колишніх республіках СРСР потужні промислові корпорації, провідні світові автовиробники створюють гігантські промислові комплекси. З одного боку, створюються нові робочі місця для місцевого населення, частково залучаються до виробництва вітчизняні підприємства, а з іншого — цей шлях веде й до економічного поневолення держави. І якщо ці негативні тенденції мають латентний характер, то наступні досить очевидні. Їх можна охарактеризувати так: «Сучасний світ, що глобалізується, — це світ глобальної конкуренції. Цьому аж ніяк не суперечать факти формування політичних, економічних і військових міждержавних союзів. Адже йдеться про відстоювання насамперед регіональних інтересів, інтересів груп країн, а нерідко й конкретних ТНК (транснаціональних корпорацій)» [5, с. 275].

«Конкурентна диференціація, пов'язана з посиленням ролі держав та їхніх союзів, виявляється неминучою. Об'єктивний характер цього процесу нітрохи не применшується заявами про «вільну торгівлю» й «необмежену конкуренцію» — за оцінкою закордонних економістів, такі погляди зберігаються лише з причин політико-економічного характеру, оскільки їхня пропаганда вигідна вже сформованим у світі центрам інтеграції» [3, с. 331]. «Насправді ж «воля» сучасної глобальної конкуренції досить вибіркова. Вона обмежена згаданими протекціоністськими зусиллями держав і їхніх союзів, що стає в інформаційну епоху ключовим інструментом конкурентоздатності національної економіки» [11, с. 15]. Вона обмежена й діями транснаціональних корпорацій, які виступають як «такі, що мають форму «вільної» конкуренції, регульовані в локальних масштабах стосунків, тотально підлеглі правилам, які встановлюються в процесі боротьби ... мережевих корпоративних структур» [4, с. 139]. Зрозуміло, що рішення в таких умовах приймаються, виходячи з власної вигоди, а не з абстрактних ідеологічних міркувань про користь вільної конкуренції.

«У той час як давні центри процвітання закликають до невтручання з боку держави, ... країни, що переживають економічне зростання тільки зараз, чинять якраз навпаки» [12, с. 194]. Зі свого боку, розвинені країни та їхні союзи все частіше саботують невідповідні для них рішення Всесвітньої торговельної орга-

нізації. Адже діяльність ВТО спрямована на забезпечення необмеженої свободи торгівлі, усунення дискримінації торговельних партнерів, а справжня глобальна конкуренція об'єктивно сприяє зростанню ролі регіональної інтеграції, національного й регіонального протекціонізму. При цьому країни, що розвиваються, вступаючи до ВТО, відмовляючись від державного протекціонізму й не входячи до системи протекціонізму регіонального, демонструють економічне зростання. Справа в тому, що нічим не стримувана конкуренція за наявності вже сформованих могутніх центрів інтеграції (НАФТА — Північноамериканська зона вільної торгівлі, що поєднує США, Канаду й Мексику, Євросоюз і Південно-Східна Азія) аж ніяк не є засобом оздоровлення слабких національних економік. Вона набагато частіше призводить до гальмування цих економік на шляху «виняткового розвитку». Адже гра економічно слабкої країни з відносно несприятливим інвестиційним кліматом за правилами «вільної» глобальної конкуренції неминує відкриває внутрішній ринок для товарів, а не для інвестицій.

Вочевидь «винятковий розвиток» (за термінологією М. Кастельса [11]), що веде до деградації безлічі господарських галузей, країн і цілих регіонів світу з їхнім населенням — це найбільш масштабний і потенційно найбільш небезпечний вияв соціального відбору в сучасну епоху.

Отже, одним із першорядних завдань України в процесі загальної глобалізації є необхідність вирватися з кайданів «виняткового розвитку», тобто від сповзання країни до розряду «сировинних придатків», і стати на шлях прогресивної еволюції як індустріального суспільства, що в недалекому майбутньому зможе сформувати основи постіндустріальної економіки.

«Державне регулювання економіки США ... будується ... на чітких принципах програмування, планування й урахування державних і загальнонаціональних потреб» [10, с. 47], «...не підмінюючи підприємців у конкретній господарській діяльності ... бюджетна й податкова політика виступають на передній план як ініціатор і підтримка позитивних процесів у господарському житті» [10, с. 429—430]. При цьому американці не дуже стурбовані зауваженнями з приводу порушень горезвісної «волі конкуренції», які допускаються без коливань, якщо перспективним галузям національної економіки справді починають загрожувати якісь конкуренти [10, с. 290—295, 308—309, 322].

Для визначення загального напрямку розвитку України в умовах глобалізації, на нашу думку, варто навести слова Томаса Гоббса — мислителя, який більше трьохсот років тому сформулював теорію про шляхи оздоровлення держави: «І були держави, які мали територію не більшу, ніж необхідно було для їхніх поселень ... збільшили свою владу почасти завдяки торгівлі, а почасти завдяки продажу промислових товарів, сировина для яких ввозилася з інших місць» [8, с. 192].

Цікавим явищем є те, що «якщо до кінця ХХ століття основними учасниками глобальних процесів були держави (в особі своїх інститутів), то в цей час відбувається формування позадержавних і наддержавних структур, які починають системно конфліктувати зі «старими» — державними. Інакше кажучи, процеси глобалізації призводять до виникнення нових типів організованості суспільних практик, які витісняють і підкорюють собі державу» [13, с. 308].



Незалежно від ставлення до глобалізації, саме вона буде визначати історичний розвиток людства. Як уже зазначалось, у цього процесу, що повинен об'єднати національні співтовариства в єдину світову систему, є як прихильники, так і супротивники. При цьому слід зазначити, що глобалізація — явище об'єктивне, оскільки на даний момент жодна держава не може існувати й при цьому активно розвиватися без взаємодії з міжнародним співтовариством. Усе частіше суспільні відносини, які донедавна вважалися внутрішніми, виходять за межі суто внутрішньодержавних кордонів, їхнє регулювання можливо тільки шляхом взаємодії декількох держав. На наш погляд, це твердження справедливо практично для всіх сфер життєдіяльності сучасної держави. Ми можемо спостерігати тісне міжнародне співробітництво в політичних, економічних, соціальних, правоохоронних, енергетичних, екологічних, наукових і багатьох інших питаннях. У цьому аспекті можуть бути досягнуті небували раніше результати. Але при цьому варто пам'ятати, що такий процес приводить і до обмеження їхньої волі вибору в галузі як зовнішньої, так і внутрішньої політики. Нездатність держави самостійно вирішувати свої проблеми, що зростають, стала живильним середовищем для теорій, які пророкують корінну зміну самого поняття державності або навіть зникнення держави.

Важливо вказати на те, що держава з урахуванням нових обставин світового розвитку повинна пристосовуватися до них. Інакше це може призвести до вагомих внутрішніх змін у понятті державності, тому що держава повинна бути готовою до того, що влада, в досяжному майбутньому, може розглядатися як співробітництво уряду держави з владою міжнародних організацій.

Крім втрати позицій на міжнародній політичній арені, держава припиняє бути повновладним господарем і на своїй території, тобто суверенітет «звужується, набуваючи ритуальних рис» [6, с. 41]. При цьому можна лише сподіватися, що коли зникне потреба у національних державах, принципами демократії будуть керуватися нові суб'єкти владарювання.

Тобто можна стверджувати, що держава виявилася неготовою до прийняття на себе ролі центру глобалізаційного процесу. Однак, незважаючи на ситуацію, що склалася, говорити про повний занепад держави як явища не зовсім вірно: йдеться найімовірніше про серйозну трансформацію функцій і ролі держави в майбутньому глобальному світі, у якому цілком доречно постає питання про глобальне управління.

Можна виділити чотири підходи до можливої організації глобального управління:

1. Так званий «світовий уряд». Фактично, ця концепція є збільшеною моделлю національної держави, керівництво якої вирішує поточні питання вже не на національному, а на глобальному рівні.

2. Трансформація існуючої системи ООН. У межах цієї концепції існує два напрями. Перший — поступове підвищення рівня легітимності Ради Безпеки ООН і рівня її ефективності. Другий — двоступінчастий. По-перше, перетворення існуючої Ради Безпеки ООН у свого роду квазіуряд, по-друге, перетворення Генеральної Асамблеї ООН у квазіпарламент.

3. Політичне управління глобальним розвитком. Відповідно до цієї концепції провідні політичні актори у світі будуть «підштовхувати» глобалізацію в потрібне русло й вирішувати виниклі глобальні проблеми вузьким колом «гравців».

4. Корпоративне глобальне управління. Згідно з цією концепцією, до колективних зусиль держав з вирішення глобальних проблем і планування глобального розвитку приєднуються найбільш значимі актори [7, с. 33].

Мабуть, слід погодитися, що, врешті-решт, Україні доведеться обирати, яким чином вливатися до світового процесу глобалізації. В цьому сенсі певне занепокоєння викликають коливання у виборі міжнародних пріоритетів України. Кожна нова влада змінює або корегує спрямованість до світової інтеграції.

Одним із головних завдань державного механізму України в сучасних умовах є визначення пріоритетних напрямів перетворень економіки й промислової політики та реальне забезпечення їх дотримання. Одним із напрямів рівноправного вливання до світової економіки, яка глобалізується, може стати ставка на формування й розвиток національних фінансово-промислових груп.

На нашу думку, великі національні фінансово-промислові групи здатні позитивно впливати на вітчизняну економіку, тому що:

- 1) формують економіку з перевагою в ній наукомістких і високотехнологічних галузей, усуваючи таким чином спрямованість на сировинну орієнтацію експорту;
- 2) забезпечують найбільш раціональне й ефективне використання капіталу;
- 3) підвищують ефективність діяльності всіх підприємств суміжних галузей;
- 4) сприяють розвитку дрібного й середнього бізнесу в країні;
- 5) створюють реально діючу перешкоду для іноземних транснаціональних корпорацій;
- 6) усувають монополізм, пов'язаний з концентрацією випуску конкретної продукції на одному підприємстві тощо.

Унаслідок розвитку національних фінансово-промислових груп держава одержує не тільки економічний, але й соціальний ефект, пов'язаний з появою нових робочих місць, зняттям соціальної напруги, поповненням бюджету, розвитком інфраструктури тощо.

При цьому формування національних фінансово-промислових груп, на нашу думку, неможливо здійснити без адекватної та цілеспрямованої макроекономічної політики держави, що повинна мати такі напрями:

- стабілізація макроекономічної ситуації в країні (зменшення інфляції, безробіття, розвиток виробництва, боротьба з корупцією тощо);
- створення нормативно-правової бази для формування національних фінансово-промислових груп;
- розробка й створення комплексу заходів, спрямованих на стимулювання створення великих інтегрованих об'єднань, і підтримка вже існуючих груп;



- створення національних фінансово-промислових груп під реалізацію конкретних державних програм і розміщення державних замовлень на таких об'єднаннях;

- розвиток інтеграційних міжнародних економічних процесів;
- стимулювання розвитку фінансового й фондового ринків;
- розробка заходів із залучення прямих іноземних інвестицій.

**Висновки.** Історичний розвиток людства в найближчому майбутньому буде визначати відносно новий процес, що одержав назву „глобалізація”. У цього процесу, який повинен об'єднати національні співтовариства в єдину світову систему, є як прихильники, так і супротивники. Глобалізація — явище об'єктивне, тому що на цей момент жодна держава не може існувати й при цьому активно розвиватися, не взаємодіючи з міжнародним співтовариством. Усе частіше суспільні відносини, які донедавна вважалися внутрішніми, виходять за межі суто внутрішньодержавних кордонів та їхнє регулювання можливе тільки шляхом взаємодії декількох держав.

Сучасний процес глобалізації — це складне багатопланове явище, що торкається різних сторін громадського життя: економіки, політики, культури, ідеології і є об'єктом вивчення й дослідження багатьох наук. Не є винятком щодо цього феномену й сфера влади.

Однією з найпоширеніших причин, що породжують антиглобалістський рух, є нехтування регіональними або внутрішньодержавними інтересами великими транснаціональними корпораціями (ТНК), які легко «переступають» національні кордони, коли міркування економічної вигоди підштовхують їх до розміщення своїх виробництв у слабозрозвинених країнах. Проблема тут, звичайно, не в самому розміщенні виробництв, а в обмеженні екологічних або економічних інтересів населення, що призводить, у свою чергу, до відносного його зuboжіння й закріплення контрасту між «золотим мільярдом» населення Землі та іншою його частиною. У цих умовах підсилюється затребуваність місцевих держав і регіональних об'єднань країн як захисників інтересів місцевого населення. Це не може не позначитися на посиленні залежності їх від електорату, тобто відбувається зміцнення демократичних початків політичних режимів даних країн. З огляду на відносну бідність цих держав матеріальними, енергетичними ресурсами, об'єктивно підсилюється використання ними ресурсів інформаційних.

Україні в процесі загальної глобалізації необхідно стати на шлях прогресивної еволюції як індустріального суспільства, що в майбутньому забезпечить формування основи постіндустріальної економіки. Для цього державний механізм України повинен діяти на захист суверенітету держави й при цьому органічно ввести Україну до світової спільноти розвинутих країн.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Адров В.М.* Властные тенденции в условиях глобализации и становления информационного общества / В.М. Адров // Государство и общество: философия, экономика, культура: Доклады и выступления / [под. общ. ред. А.В. Бузгалина, А.И. Колганова]. — М. : ЛЕНАНД, 2005. — С. 267–268.

2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма — ответы на глобализацию / У. Бек. — М. : Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.
3. Блини М. Панорама экономической мысли конца XX столетия / М. Блини, Д. Гринэуэй, И. Стюарт. — СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2002. — 668 с.
4. Бузгалин А.В. Капитал XXI века. К теории корпоративного капитала постиндустриальной эпохи / А.В. Бузгалин, А.И. Колганов // Постиндустриальный мир и Россия. — М. : Эдиториал УРСС, 2001. — С. 137—146.
5. Внутских А.Ю. «Война всех против всех» или о роли государства в эпоху глобальной конкуренции / А.Ю. Внутских // Государство и общество: философия, экономика, культура: Доклады и выступления / [под. общ. ред. А.В. Бузгалина, А.И. Колганова]. — М. : ЛЕНАНД, 2005. — С. 275—276.
6. Глобализация. Модернизация. Россия (Круглый стол) // Полис — 2003. — № 2. — С. 34—52.
7. Глобализация: человеческое измерение. — М. : МГИМО; РОССПЭН, 2003. — 112 с.
8. Гоббс Т. Сочинения : в 2 томах / Т. Гоббс. — М. : Мысль, 1989—1991. — Т. 2. — 1991. — 736 с.
9. Горбачев М.С. Грани глобализации: Трудные вопросы современного развития / М.С. Горбачев. — М. : Альпина Паблишер, 2003. — 592 с.
10. Государство и рынок: американская модель. — М. : Анкил, 1999. — 444 с.
11. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. — М. : ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
12. Мартин Г.П. Западная глобализация: атака на процветание и демократию / Г.П. Мартин, Х. Шуман. — М. : Альпина Паблишер, 2001. — 288 с.
13. Немцев М.Ю. Трансформация миросистемы и трансформация государств в процессах глобализации / М.Ю. Немцев // Государство и общество: философия, экономика, культура: Доклады и выступления / [под. общ. ред. А.В. Бузгалина, А.И. Колганова]. — М. : ЛЕНАНД, 2005. — С. 309—310.
14. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture / Roland Robertson. — London : Sage Publications Ltd., 1992. — 188 p.
15. Scholte J.A. Globalization. A critical introduction / Jan Aart Scholte. — London : Palgrave, 2000. — 361 p.
16. Steger M.B. Globalization: a Very Short Introduction / Manfred B. Steger. — New York : Oxford University Press, 2003. — 147 p.

## REFERENCES

1. Adrov V.M. Vlastnye tendencii v uslovijah globalizacii i stanovlenija informacionnogo obshhestva / V.M. Adrov // Gosudarstvo i obshhestvo: filosofija, jekonomika, kul'tura: Doklady i vystuplenija / [pod. obshh. red. A.V. Buzgalina, A.I. Kolganova]. — М. : LENAND, 2005. — С. 267—268.
2. Bek U. Chto takoe globalizacija? Oshibki globalizma — otvety na globalizaciju / U. Bek. — М. : Progress-Tradicija, 2001. — 304 s.
3. Blini M. Panorama jekonomicheskoj mysli konca XX stoletija / M. Blini, D. Grinjeujej, I. Stjuart. — SPb. : Izd-vo SPbGUJeF, 2002. — 668 s.
4. Buzgalin A.V. Kapital XXI veka. K teorii korporativnogo kapitala postindustrial'noj jepohi / A.V. Buzgalin, A.I. Kolganov // Postindustrial'nyj mir i Rossija. — М. : Jeditorial URSS, 2001. — С. 137—146.

5. *Vnutskih A.Ju.* «Vojna vseh protiv vseh» ili o roli gosudarstva v jepohu global'noj konkurencii / A.Ju. Vnutskih // Gosudarstvo i obshhestvo: filosofija, jekonomika, kul'tura: Doklady i vystuplenija / [pod. obshh. red. A.V. Buzgalina, A.I. Kolganova]. — M. : LENAND, 2005. — S. 275–276.

6. Globalizacija. Modernizacija. Rossija (Kruglyj stol) // Polis — 2003. — № 2. — S. 34–52.

7. Globalizacija: chelovecheskoe izmerenie. — M. : MGIMO; ROSSPJEN, 2003. — 112 s.

8. *Gobbs T.* Sochinenija : v 2 tomah / T. Gobbs. — M. : Mysl', 1989– 1991. — T. 2. — 1991. — 736 s.

9. *Gorbachev M.S.* Grani globalizacii: Trudnye voprosy sovremennogo razvitija / M.S. Gorbachev. — M. : Al'pina Pabliher, 2003. — 592 s.

10. Gosudarstvo i ryнок: amerikanskaja model'. — M. : Ankil, 1999. — 444 s.

11. *Kastel's M.* Informacionnaja jepoha: jekonomika, obshhestvo i kul'tura / M. Kastel's. — M. : GU VShJe, 2000. — 608 s.

12. *Martin G.P.* Zapadnja globalizacii: ataka na procvetanie i demokratiju / G.P. Martin, H. Shuman. — M. : Al'pina Pabliher, 2001. — 288 s.

13. *Nemcev M.Ju.* Transformacija mirosistemy i transformacija gosudarstv v procesah globalizacii / M.Ju. Nemcev // Gosudarstvo i obshhestvo: filosofija, jekonomika, kul'tura: Doklady i vystuplenija / [pod. obshh. red. A.V. Buzgalina, A.I. Kolganova]. — M. : LENAND, 2005. — S. 309–310.

14. *Robertson R.* Globalization: Social Theory and Global Culture / Roland Robertson. — London : Sage Publications Ltd., 1992. — 188 p.

15. *Scholte J.A.* Globalization. A critical introduction / Jan Aart Scholte. — London : Palgrave, 2000. — 361 p.

16. *Steger M.B.* Globalization: a Very Short Introduction / Manfred B. Steger. — New York : Oxford University Press, 2003. — 147 p.

### **Матвеев С.В. Глобалізаційні виклики України**

*Стаття присвячена загальній характеристиці глобалізації, деяких її позитивних і негативних аспектів, що впливають на розвиток окремих країн та людства в цілому. Висвітлюється бачення на головні ризики, пов'язані з впливом глобалізаційних процесів на обмеження суверенітету держав, причини антиглобалістських рухів, а також можливі напрями необхідного подальшого розвитку України щодо входження до світової спільноти розвинутих країн.*

**Ключові слова:** глобалізація, суверенітет, транснаціональна корпорація, інформатизація.

### **Матвеев С.В. Глобализационные вызовы Украине**

*Статья посвящена общей характеристике глобализации, некоторых ее позитивных и негативных аспектов, которые влияют на развитие отдельных стран и человечества в целом. Раскрывается видение на главные риски, связанные с влиянием глобализационных процессов на ограничение суверенитета государств, причины антиглобалистских движений. Освещаются возможные направления необходимого дальнейшего развития Украины относительно вхождения в мировое сообщество развитых стран.*

**Ключевые слова:** глобализация, суверенитет, транснациональная корпорация, информатизация.

**Matvieiev S. Globalization Challenges of Ukraine**

*The article is dedicated to a general description of globalization, some of its positive and negative aspects that affect the development of individual countries and of mankind as a whole. The article covers the main risks associated with the influence of globalization processes on the limitation of the sovereignty of states and the causes of anti-globalization movements.*

*It also deals with the possible directions of the necessary further development of Ukraine in regard to entering the world community of developed countries.*

**Keywords:** *Globalization; Sovereignty; Transnational Corporation; Informatization*

Стаття надійшла до редакції 06.03.2017.